

УДК 327(71+4ЄС)

Антохів–Сколоздра О. М.
здобувач кафедри міжнародних відносин
і дипломатичної служби факультету міжнародних
відносин, Львівський національний університет
ім. Івана Франка
(Україна, Львів), olantokhiv@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ВІДНОСИН КАНАДИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СПІВТОВАРИСТВАМИ

Висвітлено особливості становлення відносин Канади та Європейських Співтовариств. Підкреслено двоякий характер канадської зовнішньої політики щодо держав Західної Європи після завершення Другої світової війни. Вказано на відсутність чіткої зовнішньополітичної стратегії Канади щодо процесів формування єдиного європейського ринку. Розкрито намагання Канади диференціювати зовнішню політику в контексті зростання залежності країни від США. Проаналізовано початкові кроки щодо формалізації взаємин Канади з ЄЕС.

Ключові слова: Канада, Європейські Співтовариства, двосторонні відносини, мультilaterалізм.

У канадській зовнішній політиці щодо держав Європи у період після закінчення Другої світової війни виділяють дві концептуальні орієнтації. З одного боку, Європа розглядалася крізь призму економічних інтересів, – спершу як ринок збуту товарів, а згодом як джерело інвестицій. З іншого, – йшлося про стратегічний вимір канадського сприйняття Європи як регіону, де розташовувалися союзники. Їхня незалежність та безпека, особливо з військового погляду, мали ключове значення для власної безпеки Канади [12, р. 41].

До кінця 1950-х років Канада окремо вибудовувала представництво власних інтересів щодо Європи “економічної” та Європи “стратегічної”, а вектори її політики на цих умовних двох напрямках взаємодоповнювалися. Канада успішно забезпечувала власні економічні й безпекові інтереси у багатосторонніх рамках Атлантизму, що давало змогу не обмежуватися відносинами виключно з її північноамериканським сусідом – США [12, р. 42]. Окрім того, вказані концептуальні орієнтації зовнішньої політики Канади щодо Європи здійснювали безпосередній вплив на процес пошуку Канадою протитяги до США.

Тривала розбудова Канадою власного формату взаємодії з державами Європи, особливо з огляду на інтеграційні процеси, актуалізує необхідність дослідження спроб диференціації канадської зовнішньої політики в контексті пошуку альтернатив зростанню залежності від сусідньої наддержави – США.

Вивчення зовнішньої політики Канади тривалий час не викликало значного наукового інтересу, зокрема через близькість цієї країни до США. Сучасні дослідження дають змогу стверджувати, що академічна сфера вивчення зовнішньої політики Канади вирізняється теоретичним плюралізмом. Збільшення кількості академічних осередків, зростання фахового рівня дослідників і запровадження викладання університетських курсів із канадської зовнішньополітичної проблематики надало імпульс для підготовки та публікації низки оригінальних досліджень К. Носсала, А. Купера, Т. Кітінга, Дж. Кіртона, М. Харта, П. Хейнбекера та інших. Важливим трендом у дослідженні канадської тематики в Україні є вивчення української громади в Канаді (Ю. Балицька, А.

Василенко, В. Макар, С. Федуняк). Зовнішньополітичну проблематику Канади у власних дослідженнях порушували С. Кононенко, Н. Остап, І. Черченко. Водночас поза увагою українських науковців залишилася тематика становлення та розвитку відносин Канади з Європейськими співтовариствами.

З огляду на суперечливий характер зовнішньополітичних орієнтацій Канади після завершення Другої світової війни, автор ставить за мету з'ясувати особливості розбудови взаємин Канади та Європейських Співтовариств в контексті пошуку альтернативних шляхів забезпечення зовнішньополітичних пріоритетів цієї держави.

Після завершення Другої світової війни канадські дипломати як Л. Пірсон та Е. Ред розглядали НАТО як унікальний механізм розвитку трансатлантичної співпраці. Вони, зокрема, прагнули до формування саме “Атлантичного Союзу”. Ця ідея чітко простежується як у статті 2 Північноатлантичного договору (1949), яка була включена за ініціативою Канади, так і у звіті “Трьох мудреців” (1956) [14, р. 24]. Однак ініціативи Канади не завжди знаходили належну підтримку. Їхні противники вказували на наявність достатньої кількості багатосторонніх механізмів співпраці, особливо економічного характеру (Європейська Економічна Комісія ООН чи ОЄЕС). Відтак ідеї щодо створення нових інституцій розглядалися як непереконливі.

Для Канади Північноатлантична співпраця означала більше, ніж двосторонній союз зі своїми ключовими партнерами. Наголосимо, що прем'єр-міністр Канади із застереженням ставився до формування двостороннього союзу з Великою Британією та відхилив ідею зони вільної торгівлі зі США. Тому створення НАТО було вигідним для Канади, адже, як вказує канадський дипломат Н. Робертсон, їй вдалося розв'язати відразу декілька проблем: по-перше, дотриматися взятих перед американцями зобов'язань щодо оборони Європи, по-друге, – уникнути американсько-канадського союзу і, по-третє, – не залишитись поза межами американсько-європейського партнерства [3, р. 201]. Підкреслимо, що ці три головні цілі завжди були основою успішної європейської політики Канади, незважаючи на те, яка з політичних сил перебувала при владі – консерватори чи ліберали.

Дослідник Б. Мюірхед у своїй праці “Розвиток післявоєнної торгівельної політики: неспроможність англо-європейського шляху” (1992) наголошує, що у цей час зовнішню політику Канади визначала необхідність, а не переваги: “[політики] прагнули, щоб канадська зовнішня політика була багатосторонньою, однак через необхідність вона була двосторонньою, у той час, коли її покликанням було бути виключно континентальною” [11, р. 15]. Дослідження Мюірхеда доводить, що Оттава самостійно впроваджувала обмеження у своїй зовнішньополітичній діяльності, прагнучи “не дратувати” ані Лондон, ані Вашингтон.

В історичній перспективі Канада із застереженням ставилася до надмірного поглиблення економічної співпраці з Європою. Якщо розглядати питання щодо підтримки цією країною європейських інтеграційних процесів, то необхідно зазначити, що на початку 1950-х років воно перебувало поза увагою канадської

дипломатії. Так міністерство закордонних справ рекомендувало не створювати представництва Канади при Високій владі Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС), оскільки цього не вимагали канадські інтереси. Очевидно, що канадці більше зосереджували увагу на регіональних організаціях, які могли б впливати на просуванню канадських товарів на світовому ринку як Організація економічної співпраці у Європі [10, р. 45].

З 1957 по 1963 рр. у міжнародних відносинах відбувалася поступова втрата статус-кво, що задовольняв Канаду. Водночас нею не було опрацьовано жодної ефективної альтернативи. Канада втрачала вплив на процеси на європейському континенті [12, р. 43].

Спроможність СРСР нанести ядерні удари по Північній Америці створили для США і Канади інший тип загроз, з яким раніше вони як члени НАТО стикалися лише у Європі. Створення НОРАД і прийняття нових доктринальних засад НАТО означили відмінності у безпекових викликах між двома регіонами – північноатлантичним та європейським. Відповідно, як Оттава, так і Вашингтон, були змушені опрацьовувати більш гнучкі рішення щодо власної участі у військовій обороні Європи та гарантування безпеки Американського континенту [12, р. 43].

Якщо Європа “стратегічна”, навіть з огляду на різні безпекові проблеми, все ж розглядалась як обов’язкова складова НАТО, то сприйняття у Канаді Європи “економічної” з кінця 1950-х років значно диференціювалося [12, р. 43]. Оттава наполягала на розбудові інтеграції навколо ширшої Північноатлантичної зони вільної торгівлі, що дало б змогу реалізувати положення статті 2 Договору про НАТО [10, р. 164].

1956 р. Л. Сент-Лорен, який став прем’єр-міністром Канади, прихильно висловився щодо принципів економічної інтеграції, однак канадський уряд сприймав європейські ініціативи із застереженням. Його більше непокоїла ЄАВТ, в якій основну роль відіграла Велика Британія, а не ЄЕС, адже 15% канадського експорту припадало на Велику Британію і лише 6% на ЄЕС. Розглядаючи ЄАВТ та входження до неї одного з ключових для канадської економіки ринків – британського, слід наголосити, що кожна країна учасник ЄАВТ залишала за собою право здійснювати власну торговельну політику та встановлювати власні тарифи. Тому Канаду турбувала не сама ЄАВТ, а можливість її об’єднання із ЄЕС та формування панєвропейської зони вільної торгівлі з рисами спільного ринку, що дискримінувало б, насамперед, канадське сільське господарство й рибальство [10, р. 175–176]. Окрім того, серед канадських політиків почало поширюватися переконання, що надмірно швидко європейська економічна інтеграція може спричинити негативні політико-військові наслідки для НАТО і залишити Канаду “наодинці” зі США, оскільки Європа буде зайнятою розв’язанням власних проблем [10, р. 170].

Таким чином, у другій половині п’ятдесятих років Канада не була задоволеною позицією європейських партнерів. Канадські політики наголошували, що Оттава не отримала належної торговельної вигоди, яка

б відповідала її значним зобов’язанням щодо захисту Європи у межах НАТО та з надання фінансової допомоги західноєвропейським країнам у межах ОЕСД. Тому через 12 років після завершення Другої світової війни, єдиним стабільним ринком для Канади залишався ринок США, куди скеровувалося понад 60% канадського експорту та звідки надходило близько 70% імпорту. Фактично з економічного погляду Канада перебувала у залежному становищі від США.

У звіті Гордона, опублікованому у цей час, вказувалося, що залежність Канади від США у торговельно-економічній сфері істотно посилилася та загрожує канадському суверенітету. Побожування щодо подальшої американської експансії, на перший погляд, мало б викликати розуміння європейських партнерів, які теж відчували постійне зростання американського впливу. Можливо саме тому 1959 р. Канада та ЄЕС започаткували офіційні відносини, коли ця країна уклала угоди з ЄОВС і надіслала свого посла у Брюссель, який був акредитований при ЄЕС.

Підкреслимо, що формування ЄЕС – це лише один з аспектів істотних структурних змін міжнародної системи наприкінці 1950-х років. Іншими їхніми складовими були, зокрема, посилення ролі Японії, продовження занепаду Британської імперії, пришвидшений розвиток індустріалізації тощо. Канада поступово втрачала свої традиційні ринки на користь нових гравців, тому канадські підприємці надавали беззаперечну перевагу добре знайомому американському ринку.

Однак окрім акредитації посла Канади при ЄЕС у Бельгії, інших офіційних кроків з боку цієї держави і відносинах зі Співтовариствами не було аж до початку переговорів у Женеві щодо компенсаційних заходів для країн-членів ГАТТ на випадок формування митного союзу іншими членами. Канада завершила переговори з ЄЕС у січні 1962 р. При цьому канадська сторона координувала свої переговори із представниками США [7, р. 268].

Рішення Великої Британії стати повноцінним членом ЄЕС (1961) спричинило справжню кризу в канадському політикумі, адже це передбачало вихід цієї країни з ЄАВТ та відмову від преференцій у рамках Співдружності. Водночас, незважаючи на гостру негативну реакцію канадського уряду з приводу британської ініціативи, Канада не спрямувала зусилля на поглиблення відносин з ЄЕС. Навпаки, ця країна зосередила увагу на відносинах з Великою Британією, фактично намагаючись “перекласти” відповідальність за завдану шкоду канадській торгівлі на цю країну [9, р. 3].

У Канаді навіть розпочалася кампанія проти входження Великої Британії у ЄЕС, а канадський уряд впродовж 1960-х років демонстрував скептичну налаштованість до інтеграційних процесів у Європі. Ці події похитнули поширене на той час переконання, що військове залучення Канади у питання європейської безпеки буде компенсоване торговельно-економічними зв’язками й творитиме основу для Західної солідарності [12, р. 44].

З огляду на ініціативи Великої Британії щодо вступу у ЄЕС, з’явилися пропозиції розглянути можливість “асоційованого членства” у ньому Канади. Однак їх

було одразу відкинута з огляду на те, що у випадку європейської інтеграції йшлося не стільки про спільний ринок, скільки про політичне об'єднання. Очевидно, що Канада апіорі не могла розглядатись як європейська держава, хоча частина представників канадської ліберальної партії продовжували наполягати на цій можливості.

Альтернативним шляхом було створення Атлантичної спільноти, яка об'єднала б Канаду, США і Велику Британію з ЄЕС. Л. Пірсон, який 1958 р. очолив опозиційну ліберальну партію, негативно ставився до зростаючої залежності Канади від США. Тому він позитивно оцінював намагання Великої Британії набути членство у ЄЕС як таке, що посилить Північноатлантичну спільноту й відповідатиме інтересам Канади. Л. Пірсон вказував, що взаємозалежність у межах Північноатлантичної спільноти зрівноважить вплив США, оскільки поєднає два величезні ринки: європейський та американський.

Ліберали засуджували політику консерваторів, яка зосередилася на відносинах із Лондоном та Співдружністю й закликали змінити пріоритети та сконцентрувати зусилля на популяризації Атлантичної зони вільної торгівлі. На їхнє переконання, це дало б змогу втілити ідею “вільної торгівлі у вільному світі” й стало б справжнім розв'язанням питання “єдності Заходу” у його протистоянні радянській загрози. Водночас канадські ліберали усвідомлювали небажання американців приєднатися до такої регіональної ініціативи. Окрім того, до неї негативно поставилася і Європейська комісія з огляду на неможливість поєднати американську та європейську моделі розвитку.

Швидке економічне зростання держав Західної Європи у поєднанні із скороченням тарифних бар'єрів після Кенедійського раунду, дало змогу усунути більшість перешкод для канадських товарів та інвестицій [8, р. 551]. Проте напруженість у двосторонніх відносинах з Канадою викликала спільна аграрна політика ЄЕС та неможливість вирішити двосторонні проблеми у цій сфері за допомогою багатосторонніх механізмів, зокрема ГАТТ. Таким чином, Канада була змушена проводити двосторонні безпосередні переговори з ЄЕС. Водночас намагання запобігти зростаючій залежності від США змушувало канадців зосереджувати підвищену увагу на Західній Європі.

Щодо наступної спроби з боку Великої Британії вступити у ЄЕС (1967) Канада не продемонструвала жодної реакції, а уряд Трюдо після приходу до влади у 1968 р. розпочав ґрунтовний перегляд зовнішньої політики. Зокрема йшлося про політику Канади щодо НАТО й Китаю, а також про покращення відносин із франкомовними країнами та збільшення зобов'язань у сфері забезпечення міжнародного розвитку.

Спочатку Трюдо відкидав євроцентричну політику, що фактично стало виразом небажання брати активну участь у міжнародній політиці з огляду на внутрішні проблеми: головним внутрішньополітичним пріоритетом у той час було забезпечення існування Канади як федерації з офіційною двомовністю [6, р. 14]. Тим не менше, з метою ревізії зовнішньої політики було створено Спеціальну робочу групу на чолі з Державним секретарем зовнішніх справ М. Шарпом під назвою

“STAFFEUR” (1968). Ця група підготувала звіт щодо канадської зовнішньої політики, зміст якого був доволі проатлантичним. У ньому, зокрема, наголошувалося, що зменшення інтенсивності у відносинах з країнами Європи не відповідатиме канадським інтересам, оскільки матиме негативні як політичні, так і економічні наслідки. На переконання авторів звіту, Європа для Канади була наступним за важливістю регіоном після Північної Америки.

Водночас, канадців непокоїли зростаючі прагнення європейців виступати як єдине ціле у відносинах зі США, без врахування позиції Канади. Це сприяло усвідомленню асиметричності у відносинах цієї країни з європейськими державами та фактів нехтування ними канадських інтересів. Усвідомлення незворотності інтеграційного процесу у Європі змушувала Канаду готуватися до його наслідків. Зокрема, автори звіту передбачали короткострокові негативні наслідки для торгівлі Канади у випадку вступу Великої Британії до ЄЕС, однак вважали, що згодом країна зможе скористатися з переваг ширшого ринку [4, р. 253].

Трюдо спочатку проігнорував висновки, викладені у звіті й здійснював пошук противаг в інших несередземноморських частинах світу з метою зрівноважити вплив США. Коли ці спроби зазнали невдачі, він виступив за більш тісні відносини з Європейським Співтовариством. Окрім того у контексті складних відносин із Вашингтоном, Оттава прагнула позиціонувати Канаду у відносинах з ЄЕС як відмінного від США північноамериканського партнера, готового на поглиблення співпраці.

Пошуки Канадою альтернатив за межами Північної Атлантики та бажання зрівноважити вплив США не стали успішними: торгівля з Японією зростала, але ця країна не могла стати партнером для Канади в інших сферах, налагодження канадсько-радянських відносин викликало підозри у середині країни, стосунки Канади з іншими країнами теж не характеризувалися значним поживленням. Все це спонукало до перегляду місця Європи у канадській зовнішній політиці.

Підкреслимо, що сама ідея пошуку противаги до США залишалася актуальною впродовж всього існування зовнішньої політики Канади [5, р. 26]. Її новим аспектом стало визнання того факту, що Західна Європа, усвідомлювана як певна цілісність, може стати такою противагою.

У Білій книзі щодо зовнішньої політики Канади (1970) Західна Європа розглядалася з перспектив диверсифікації канадської зовнішньої політики. У ній також містилися рекомендації щодо поглиблення культурних та економічних відносин з європейськими державами. Водночас, оцінка Європейського Співтовариства була неоднозначною. З одного боку, відзначалися потенційні загрози, пов'язані з потенційним вступом Великої Британії у ЄЕС, а з іншого, – автори книги позитивно оцінювали можливість започаткування співпраці між Канадою та ЄЕС у сфері промислового розвитку і фінансової політики, а також опрацювання “відповідних консультативних механізмів”. Фактично це перша офіційна згадка про можливість укладення угоди між Канадою і ЄЕС [7, р. 270–271].

Визначальним кроком до зближення Канади з ЄЕС став візит Державного секретаря зовнішніх справ у Брюссель, що відбувся у квітні 1971 р. Під час цього візиту було висловлено прохання про формалізацію регулярних дипломатичних консультацій між Канадою і ЄЕС. 1972 р. був підготовлений спеціальний звіт, головною тезою якого була необхідність зменшити залежність від США шляхом інтенсифікації культурних та економічних відносин Канади з іншими країнами [7, р. 273]. Відтак були оприлюднені три альтернативи канадсько-американських відносин. Перша передбачала збереження статус-кво і здійснення відносин ад-хок; друга вбачала необхідність у більшій економічній та політичній інтеграції зі США; третя акцентувала на потребі диверсифікації відносин з іншими партнерами [6, р. 34]. Опрацювання цих альтернатив було спричинене торговельно-економічною політикою Р. Ніксона, зокрема підняттям тарифів на 10%, що негативно позначилося на Канаді, 70% зовнішньої торгівлі якої припадали на США. У підсумку, зростання тиску з боку США змусило ліберальний уряд Канади надати перевагу саме третій альтернативі.

Третя альтернатива не стосувалася виключно Європи. У її контексті йшлося також про Японію, СРСР та інші держави. Однак їхні ринки були досить складними й невідомими для канадських підприємців. Тому ця альтернатива змогла втілитися лише у відносинах із Європейським Співтовариством. Слід зауважити, що при цьому не йшлося про необхідність “заміщення” відносин зі США, а лише про збільшення торгівлі з європейськими партнерами.

Перший формальний дипломатичний крок з боку Канади був здійснений у червні 1972 р., коли канадське представництво при ЄС подало перелік сфер для можливої подальшої двосторонньої співпраці [2, р. 95]. У цьому ж році розпочалися перемовини між Канадою та ЄЕС. Під час підготовки угоди Канаді довелося максимально використати наявні дипломатичні можливості, щоб досягти поставленої мети: від перегляду канадської позиції щодо НАТО, до низки візитів на міністерському рівні до країн Західної Європи. Зрештою у вересні 1974 р. їй вдалося знайти порозуміння з Європейською комісією, співробітники якої вважали, що угода з Канадою може стати джерелом посилення зовнішньополітичного потенціалу ЄС [13, р. 218–219].

Процес підготовки угоди з Канадою ускладнювався через застереження з боку країн-членів, передовсім Великої Британії і Франції. Вони, зокрема наголошували, що ця угода може сприяти збільшенню впливу Європейської Комісії. Коли з ними вдалося досягнути порозуміння (1975), заперечення проти угоди висунула Данія, вказавши, що політика Канади щодо формування цін на нафту загрожує вільному доступу до ресурсів.

Укладання угоди співпало з пропозиціями Канади про виведення канадських військ з Європи та скорочення зобов'язань у межах НАТО. Висувалася навіть ідея цілковитого виходу Канади з Північноатлантичного альянсу.

Такі ініціативи виклали негативну реакцію у Європі, насамперед з боку Західної Німеччини, яка наголосила на можливих негативних наслідках їхньої реалізації для

привілейованих взаємин Канади з ЄЕС в економічній сфері. Відтак Бонн пов'язував безпекові зобов'язання Канади з подальшим економічним зближенням [1, р. 126]. Це змусило канадський уряд частково зберегти військову присутність Канади у Європі, підтвердити власну відданість зобов'язанням у рамках НАТО та розпочати модернізацію канадських збройних сил, зокрема шляхом закупівлі німецького озброєння.

Таким чином, з 1975 р. відносини Канади з державами Європи знову, як і після завершення Другої світової війни, почали розглядатися у контексті органічного поєднання економічної та військової складової. З канадських перспектив, шлях до економічного процвітання пролягав через диверсифікацію і “повернення” в НАТО. Зокрема, це стосувалося зобов'язань щодо Західної Європи, які певним чином розглядалися як плата за диверсифікацію [12, р. 47].

У 1975 р. Європейська Комісія рекомендувала Раді міністрів розпочати переговори з Канадою щодо укладення Рамкової угоди, незважаючи на те, що проблема негативної налаштованості окремих держав-членів так і не була подолана. Останнє, зокрема стосується позицій Франції та Данії.

Підсумовуючи, слід наголосити, що перші два десятиліття відносин Канади з ЄЕС характеризувалися певною циклічністю. Перша змістовна спроба розбудувати відносини з ЄЕС була спричинена вступом Великої Британії у ЄЕС (1973) та зростаючою залежністю Канади від США. Рамкова угода між Канадою та ЄЕС стала практичною демонстрацією зовнішньополітичного виміру третьої альтернативи.

Успіх Канади у підготовці угоди може бути частково пояснений зростанням зрілості політики цієї країни щодо ЄЕС. Якщо на початках канадці розраховували на британську чи американську допомогу у відстоюванні власних позицій, то вже згодом самі взяли відповідальність за переговорний процес, покладаючись на європейських акторів – Європейську комісію й окремі держави, зокрема, Нідерланди та Німеччину.

Гетерогенний досвід розвитку становлення співпраці Канади та ЄС є перспективним напрямом вивчення у рамках політичної науки, адже стосуються важливих аспектів діяльності та ролі державних акторів й інтеграційних об'єднань у сучасному світі. Динаміка його міжнародно-політичного розвитку й надалі спонукатиме науковців до переосмислення супутніх процесів та явищ, що супроводжують трансформаційні перетворення сучасних міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Boardman R. J. European Responses to Canada's Third Option Policy / R. J. Boardman / Fleming M. [Ed.] The European Community and Canada-EC Relations. – Ottawa: European Politics Group, 1979.
2. Bulletin of the European Communities. – 1972. – Nr.5 (8). – P.92–101.
3. Danchev A. Taking the Pledge: Oliver Franks and the Negotiation of the North Atlantic Treaty / A. Danchev // Diplomatic History. – Spring 1991. – Nr.2 (15). – P.199–220.
4. Department of External Affairs: STAFEUR Report. – Ottawa, 1969. – 271 p.
5. Dolan M. B. Western Europe as a Counterweight: An Analysis of Canadian-European Foreign Policy Behaviour in the Post-War Era / Dolan M. B. / Tomlin B. [Ed.] Canada's Foreign Policy: Analysis and Trends. – Toronto, 1978. – P.26–31.
6. Granatstein J. L., Bothwell R. Pirouette: Pierre Trudeau and Canadian Foreign Policy / J. L. Granatstein, R. Bothwell. – Toronto:

University of Toronto Press, 1990. – P.33–35.

7. Mahant E. Canada and the European community: The first twenty years / E. Mahant // Journal of European Integration. – 1981. – Vol.4. – N3. – P.263–279.

8. Mahant E. Canada and the European Community: The New Policy / E. Mahant // International Affairs. – 1976. – Nr.4 (52). – P.551–564.

9. Mathews R. A. Britain's Move into Europe: The Implications for Canada / R. A. Mathews // Behind the Headlines. – 1972. – Nr.5–6 (31). – P.3–11.

10. Muirhead B. W. Postwar Canadian Trade / B. W. Muirhead / The Organization of European Economic Cooperation, Dollar Restrictions, and Canada, 1948–1957. – Montreal: McGill–Queen's University Press, 1987. – 332 p.

11. Muirhead B. W. The Development of Postwar Canadian Trade Policy: The Failure of the Anglo–European Option / B. W. Muirhead. – Montreal: McGill–Queen's University Press, 1992. – 328 p.

12. Pentland Ch. L'option européenne du Canada dans les années 80 / Ch. Pentland // Études internationales. – 1983. – Vol.14. – Nr.1. – P.39–58.

13. Pentland Ch. Linkage Politics: Canada's Contract and the Development of the European Community's External Relations / Ch. Pentland // International Journal. – 1977. – Nr.2 (32). – P.207–231.

14. Reid E. Time of Fear and Hope: Making of the North Atlantic Treaty 1947–49 / E. Reid. – Toronto: McClelland & Stewart, 1977. – 445 p.

Antokhiv–Skolozdra O. M., PhD–Student at the Department of International Relations and Diplomacy of the Faculty of International Relations of the Ivan–Franko National University of Lviv (Ukraine, Lviv), olantokhiv@gmail.com

Features of becoming of relations of Canada with European Concordes

The features of relations development of Canada and European Communities are analyzed. The dual character of Canadian foreign policy in relation to the states of Western Europe after the end of the World War II is underlined. The absence of clear foreign–policy strategy of Canada in relation to the processes of the common European market creation is indicated. The attempt of Canada to differentiate a foreign policy in the context of growth of dependence of country from the USA is exposed. Initial steps in formalization of mutual relations of Canada and EES are analyzed.

Keywords: Canada, European Communities, bilateral relations, multilateralism.

Антохив–Сколоздра О. М., соискатель кафедры международных отношений и дипломатической службы факультета международных отношений, Львовский национальный университет им. Ивана Франко (Украина, Львов), olantokhiv@gmail.com

Особенности становления отношений Канады с Европейскими Содружествами

Отражены особенности становления отношений Канады с Европейскими Содружествами. Подчеркнут двойственный характер канадской внешней политики по отношению к государствам Западной Европы после окончания Второй мировой войны. Показано отсутствие четкой внешнеполитической стратегии Канады к процессам формирования единственного европейского рынка. Раскрыты стремления Канады дифференцировать внешнею политику в контексте роста зависимости страны от США. Проанализированы начальные шаги по формализации взаимоотношений Канады и ЕЕС.

Ключевые слова: Канада, Европейские Содружества, двусторонние отношения, мультилатерализм.

* * *

УДК 114:316.7

Гайтан В. В.
аспірант кафедри філософії,
Національний університет
“Одеська юридична академія”
(Україна, Одеса), Gaitan_vi@rambler.ru

ПОЛІТИЧНИЙ ЕКУМЕНІЗМ ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ

Надається аналіз глобалізаційних процесів як складного вектору геополітичних, ідеологічних, культурних, релігійних взаємодій. Політичний екуменізм – це стратегія, яка народилась в надрах глобалізаційних тенденцій Заходу. Більше того, політичний екуменізм – це еkleктична суміш ідеологій, релігій, політичних практик, а також тих універсалістських стратегій, які направлені на певну ідеологізацію релігії, на її секуляризацію. Секуляризація релігії – це усунення із релігії ціннісних та духовних засад, тобто, перетворення

її в клубну роботу, політичні акції, форуми, конференції, що дає можливість інтерпретації релігії як ідеології та редукованої культурної практики, яка легко корелює з політикою. Політичний екуменізм стає одним із важливих напрямків, який орієнтований на деформацію православ'я, зокрема.

Ключові слова: політика, релігія, культура, екуменізм, ідеологія.

Поняття “екуменізм” близьке до поняття “ойкумена”, від грецьк. “ойкумене” – світ, Всесвіт, який населений людьми. Рух християн–екуменістів заснований на ідеї досягнення релігійної єдності всіх течій, всіх розгалужень християнства за усунення взаємної роз'єдності, він виникає за ініціативою протестантських церков США в Західній Європі на початку ХХ століття. Сам по собі екуменізм не несе в собі тих ідеологічних навантажень, які ми бачимо зараз наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть. Екуменізм як намагання різних церков, різних конфесій вступити в діалог не має нічого спільного з ідеологічним і, більш того, з політичним екуменізмом, який усуває фактично цей діалог і заміщує сурогатною моделлю, яка свідчить про начебто недостатність кожної із церков і потребу додання цієї неповноти саме у взаємодії.

Ці дві позиції (універсалізм religare як екуменізм та локалізм як збереження автентики релігійної традиції) є крайнощі. Так, одна тяжіє до локалізму, тобто до самодостатності церкви, самодостатності тої чи іншої конфесії, а, з іншого боку, визначення її як локальної ортодоксальної та неповноцінної інституції. Екуменізм намагається подолати крайнощі “локалізму” та “універсалізму” і утворити певну везагальну ідеологію єднання церков, де Ісус Христос, який є носієм істини, виходить за межі будь–якого храму, будь–яких стін, будь–яких побудов церкви на Землі і, таким чином, головною підставою їх єднання стає Слово, стає Біблія. Ми бачимо протестантистський підтекст, який свідчить про редукцію святоотецької традиції, а ця редукція здійснюється суто на ідеологічний манер. Більше того, вона ідеологізується і переутворює сьогоднішній простір релігійних, досить не простих відносин на достатньо простий спосіб досягнення консенсусу.

Проблематиці посткомунізму як своєрідної фази трансформації суспільства присвячені роботи В. Андрущенка, Є. Бистрицького, А. Гілева, С. Хоружого [1; 2; 3; 5], проте зв'язок релігійної свідомості та ідеології є малодослідженим.

Мета статті – визначити соціокультурні виміри політичного екуменізму як сучасного ідеологічного синтезу.

Зараз переважно домінує течія інтерпретації екуменізму саме під кутом зору прозахідної, протестантської концепції редукціоністського типу, яка втілюється, або вживлюється в той чи інший простір пострадянського простору. Коментарі зайві, коментарі дають теологи, професійні критики, або релігієзнавці. З точки зору політичних ідеологем цей процес переутворюється в контексті політичних протистоянь у політичний екуменізм.

Це є той екуменізм, який формується як паралельна реальність, але вже не глобалізації, а культурно–історичної реальності церковного будівництва. Вона йде не на користь діалогу церковних світів, або конфесій, а намагається їх шаблонувати і адаптувати до якогось загального ідеологічного чинника. Якщо ідеї держави як епіцентру культурного будівництва не достатньо і вона є нелегітимною з точки зору